

סימן כח דו"ד בענין שכר מורה

ראשי פרקים

- א. תואר B.A. אקויוולנטי
- ב. ותק צבאי
- ג. הפרשות לקופת מבטחים
- ד. קרן ההשתלמות

התובע שימש כמורה בתלמוד תורה ע' בשנות הלימודים תשנ"ו - תשנב'. בשנות הלימודים תשנ"ו ותשנ"א היה התלמוד תורה בבעלות מושב ב"ע, ואילו משנת הלימודים תשנ"ב, החל הת"ת לנהל את עניניו באורח עצמאי. התובע הפסיק לעבוד בת"ת עם סיום שנה"ל תשנב'.

התובע טוען שעם סיום עבודתו בת"ת נוכח ממשכורתו סכומים ללא הצדקה. במשכורת יולי נוכח ממשכורתו סך של 850 ש"ח, ואילו במשכורת אוגוסט נוכח ממשכורתו סך של 5753 ש"ח (סכ"ה 6603 ש"ח). כמו כן תובע תוספת של 5% למשכורת למשך 14 חודשים (המועד בו החלו הנתבעים לנהל כלכלית את הת"ת). לדבריו כשהחל לעבוד בת"ת נוכח ממשכורתו סך של 5%, ובמטרה להפקידו בקופת גמל "מבטחים", בתוספת 5% של המעביד. בפועל לא הפקיד המושב את הסכום הנ"ל בקופת הגמל. לדבריו - החזיר לו המושב עם סיום עבודתו את חמשת האחוזים שנגבו ממנו במשך השנים, בתוספת סכום שוה (5% שהיה על המעביד להוסיף להפקדת העובד). לדבריו גם ההנהלה החדשה של הת"ת חייבת להוסיף לו 5% על משכורתו, כפי שנהגה ההנהלה הקודמת. תביעה נוספת של התובע כנגד הנתבעים - שלא העבירו לקרנות ההשתלמות אלא 10% במקום 12,6%.

הנתבעים טוענים ששני הסכומים במשכורת יולי-אוגוסט נוכח משתי סיבות: א. הפרש שכר בין מורה בכיר למורה בעל תואר B.A., וזאת למפרע, כפי שיוסבר להלן. ב. הפרש שכר בין מורה ששרת שרות סדיר בצה"ל למורה שלא שרת שרות סדיר בצה"ל.

באשר לסיבה הראשונה - הת"ת הינו בבעלות פרטית, אך כדי למנוע תביעות שכר מעבר למקובל, החליטו מנהליו להיצמד לדירוג השכר של משרד החינוך. התובע, עם התחלת עבודתו בת"ת, הצהיר שהוא בעל תואר B.A., וזאת למרות שלא היה בידו כל תואר כנ"ל. עם כניסתו של ר' י"ק לת"ת, ביקש מהתובע שיציג מסמך המאשר שהוא בעל תואר B.A. ואכן התובע השיג תוך כחודשיים (בחשון תשנב') אישור ממשרד החינוך הקובע את דרגת שכרו כ- B.A. אקויוולנטי, וזאת בהסתמך על ארבע שנות לימוד בישיבה אחרי גיל 18 ותעודת הוראה. היות ואישור זה לא ניתן למפרע, ניכה הת"ת את הפרש השכר בין מורה מוסמך למורה בעל תואר B.A., החל ממשכורת ספטמבר 89 ועד ליום האישור בפועל. לטענת הנתבעים - התובע לא זכאי לדרגת שכר

הנ"ל אלא החל מיום האישור בפועל. הנתבעים ניכו למפרע גם על התקופה שבה היה הת"ת בבעלות המושב, לדבריהם - מתוך קיזוז חובות עם המושב.

התובע טוען שהיו לו את כל נקודות הזיכוי הדרושות לתואר B.A. כבר מהיום בו החל בעבודתו, אף שבפועל לא היה מצוי בידו אישור ממשרד החינוך. הנהלת הת"ת לא ביקשה ממנו להציג אישור ממשרד החינוך על דירוג שכרו, ואם היו מבקשים ממנו, היה ממציא לאלתר, מאחר והתעודות והנתונים היו קיימים עוד לפני שהחל בעבודתו. משהתבקש להציג תעודות, עשה זאת תוך הזמן הקצר ביותר שהיה ניתן. לדבריו - היות שהת"ת הינו מוסד פרטי, לא נצרך הת"ת לאישור בפועל אלא הסתפק בהצהרתו, שהיתה הצהרת אמת ע"פ הנתונים שעל פיהם ניתן האישור הנ"ל.

לענין קופת הגמל - הנתבעים טוענים שמעולם לא הובטח לתובע, לא ע"י המושב ובודאי שלא ע"י הנהלת הת"ת, להוסיף % 5 על שכרו בהפקדה לטובתו בקופת גמל. התובע מאשר שהדבר לא הובטח לו, אך היות והמושב ניכה משכרו % 5, בברור היה שיתנו לו תוספת של % 5, והדבר מחייב גם את ההנהלה החדשה. לגבי ההנהלה הקודמת - אין לתובע תביעות בנידון, אדרבא - לדבריו בסיום עבודתו הוחזר לו % 5 (10 + %). הנתבעים טוענים שלא הוחזר לו % 10, ואף אם הוחזר לו % 10, אין הדבר מחייב את ההנהלה החדשה שלא הבטיחה לתובע דבר בנידון. אין מנהג מדינה מחייב להפריש לעובדים תוספת של % 5 לקופת גמל, ובודאי שמשרד החינוך אינו נוהג בתוספת זו (אלא שמשרד החינוך נותן פנסיה תקציבית או פיצויים, והדבר נהוג רק בשרות המדינה).

לענין קרן ההשתלמות - הנתבעים טוענים שמוסד פרטי אינו יכול להפקיד אלא בקרן השתלמות של % 10, שתנאיה שונים. לתובע יש קרן השתלמות שונה (שמפקידים בה % 12,6 שבה החל לחסוך לפני שהחל לעבוד בת"ת. הת"ת - שהוא מוסד פרטי - מפריש % 10 בלבד לקרן שונה, עם תנאים אחרים, חלקם טובים יותר וחלקם טובים פחות.

ע"כ סיכום הטענות כפי שהובאו בפנינו. לאור הטענות עלינו לדון בארבעת תביעות התובע:

א. החזר ההפרש בין מורה בעל תואר למורה בכיר, שנוכה ממשכורתו.

ב. החזר הניכוי עבור ותק צבאי.

ג. תוספת % 5 על שכרו למשך 14 חודשים, עבור קופת מבטחים.

ד. האם על הנתבעים להפקיד עוד % 2,6 לקרן ההשתלמות של התובע.

א. תואר B.A. אקויוולנטי

בנדו"ד מדובר בבית ספר שאינו כפוף למשרד החינוך, אלא שהנהלת בית הספר הכפיפה את עצמה לענין תנאי שכר המורים, לדרגות השכר שהנהיג משרד החינוך. לפני שנכנס לגופה של שאלה, אקדים ששאלה זו רלוונטית גם לענינים אחרים. האם מי שלמד שולחן ערוך יורה דעה ועמד בבחינות בהצלחה, אך מסיבות טכניות לא קיבל היתר הוראה "יורה יורה" מהבוחן, האם רשאי הוא להורות איסור והיתר, ואם בתואר "רב" יכונה. (וה"ה במגזר החוליין - בענינים של תואר אקדמי וכד').

שאלה מעין זו נידונה במקום אחר. הרמ"א בתחילת הלכות שחיטה (יור"ד א,א) פסק:

"אבל השוחט עצמו לא ישחוט אע"פ שיודע הלכות שחיטה ומומחה עד ששחט ג' פעמים בפני חכם ומומחה בהלכות שחיטה שיודע שהוא רגיל וזרזו שלא יתעלף. ולכן נוהגין שאין אדם שוחט א"כ נטל קבלה לפני חכם."

ובשמלה חדשה ס"ק כד, דן במי שהוא מומחה ומוחזק ויודע לשחוט אלא שלא נטל קבלה, אם שחיטתו פסולה. ומסיק - דשחיטתו פסולה, הובאו דבריו בפת"ש שם ס"ק א. ושם בפת"ש הביא מתש' ברית אברהם (חיו"ד סי' טו) שחולק והעלה דאין לאסור בדיעבד. ובדרכי תשובה (ס"ק מ) הביא מתש' טוב טעם ודעת שהחמיר אף הוא למכור בני"ל את הבשר לנכרי, ועיי"ש בס"ק מא שהביא מקילים. ומ"מ באנו למחלוקת אם מי שיודע את מלאכת השחיטה אך לא קיבל תעודת הסמכה, אם שחיטתו כשרה או פסולה.

ברם, נראה דאין לדמות מילתא למילתא. שם המחלוקת היא בפרשנות התקנה של קבלת סמיכה, האם חכמים אסרו שחיטתו של שוחט ששחט ללא סמיכת חכמים. הדיון הוא על תקנה ספציפית, מה שורשה ומה טעמה. אך אין ללמוד ממנה למקומות אחרים. ולכן גם אין ללמוד את דינו של מי שיוורה להתיר בשאלה של איסור והיתר, כשעבר את כל הבחינות אך מסיבות טכניות לא קיבל היתר הוראה, מנידון השחיטה. שם זו תקנה מיוחדת, ואף שנהוג היום גם לענין איסור והיתר לא להורות א"כ הוסמך בסמיכת "יורה יורה", אין לדמות תקנות להדדי.

הדרך הראויה לבחון את שאלתינו היא לרדת לכוונת התלמוד תורה, מדוע נותן הוא שכר גבוה יותר לבעל תואר מאשר למורה מוסמך. האם ההצמדות לדרוג התשלום של משרד החינוך היא טכנית או עקרונית. האם הת"ת חפץ לתת שכר גבוה למורה בעל תואר בגלל איכותו, או שתוספת השכר ניתנת לו מפני "שכך קבע משרד החינוך" (אף שמש"מ החינוך קבע זאת בגלל איכות המורה וכדי לדבר בעלי תואר לעסוק בהוראה, מ"מ המשרד קבע גם נוהלים פרוצדוראליים לקבלת תוספת זו).

בחינת הכוונה היא כלל גדול בפרוש תנאים שמתנים בני אדם ביניהם. רבינו ירוחם במישרים (נתיב כג חלק ז), כתב וז"ל:

"כתב הרשב"א בתשובה, כי אע"פ שכתב לה במתנה לחוד שתגבה האשה בין בחייו ובין במותו, ודאי יראה שאין נזקקין לדינא, ואין מגבין אותה בחיי הבעל כלל, דלא כתב לה רק להיות קיום וחזוק, שלא יוציאנה כאחת הקלות, ושתבטח נפשה בו, לא שיכתוב לה היום ותגבה למחר. וכלל גדול בידינו, בכל תנאי שאדם מתנה עם חברו, שאין להלך אחר לשון הכתוב אלא אחר הכוונה לבד, וראיה, דעל מנת שאראך מאתיים זו (קידושין ס,א), דלא נתכונה זאת אלא להראות משלו."

רבינו ירוחם מיירי בהתחייבות למועד גביית כתובה. ואף שהלשון ברורה בתכלית, שיכולה האשה לגבות בחייו, מ"מ כוונתו ברורה ג"כ, שלא היה בדעתו שתגבה האשה כתובתה בעודו בחיים, אלא רצה לתת לה הרגשת בטחון. כוונתו מכרעת את הפרשנות המילולית. וכמו שמצאנו באיש המקדש בתנאי "על מנת שאראך מאתיים זו", שע"פ הפרשנות הפשוטה יכול להראות לה מאתיים זו של אחרים, מ"מ אזלינן בתר כוונתה, שרוצה שיראה לה משלו, וכדאיתא בגמ' שם (ס,ב). וכ"פ המחבר בחו"מ סא,טז:

"יש מי שאומר, שתנאי שאדם מתנה עם חברו, אין הולכים אחר הלשון
הכתוב בו, אלא אחר הכוונה."

והוא הדין להתחייבויות שמתחייב אדם כלפי חברו, שאין ללכת אחר הלשון אלא אחר
הכוונה. אין דין זה מתיחס דוקא לתנאים שהותנו בתנאי על מנת וכד', אלא לכלל
התחייבויות הנעשות בין בני אדם, וכנידון הרבינו ירוחם. וכן נראה מדברי
הגר"א בבאוריו לחו"מ (סא,לט), וז"ל:

"... ועיין סי' מג סע' כח דדין לשון השטרות כדין לשון הנדרים."

ושם (מג,כח) מיירי לענין פרוש זמן השטר. לפ"ז עלינו לילך בפרשנות ההתחייבות
אחר כוונת המתחייב, ולא ללמוד מלשון השטר, הסותרת את כוונת המתחייב. הרי
לנו מפורש דבכגון זה אזלינן בתר הכוונה ולא אחרי לשון ההתחייבות.

בנדו"ד נראה לכאורה שההנהלה הקודמת של הת"ת, בניגוד להנהלה החדשה,
הכפיפה את עצמה לנוהלי משרד החינוך באשר לדרוג השכר, אך לא הצמידה את עצמה
לדרכי אישור דרגת השכר שהנהיג משרד החינוך. שאם לא כן, לא מובן מדוע לא
ביקשה ההנהלה הקודמת מהתובע שימציא לה אישור הקובע את דרגת שכרו, והסתפקה
בהצהרה בלבד (ויש להניח שהנהלת הת"ת ידעה שהתובע למד ארבע שנים בישיבה וכן
שהוא בעל תעודת הוראה, וידוע לכל העוסקים בתשלומי שכר למורים שהנתונים הנ"ל
שוי ערך לתואר B.A.). במשך שנתיים לא התבקש התובע להמציא להנהלת הת"ת כל
אישור. מזאת אני לומד שכוונת ההנהלה הקודמת של הת"ת היתה לדרג את שכרו של
המורה לפי משרד החינוך, דהיינו לפי העקרונות של משרד החינוך, שמורה בעל
איכות מסוימת תהיה דרגתו שוה לבעל תואר אקדמי, אך לא להצמד לדרך לקביעת
דרגתו. עד שבאה ההנהלה החדשה וביקשה למנוע טענות ומענות, ודרשה את האישורים
הנהוגים במוסדות הכפופים למשרד החינוך.

יתירה מזו - והוא העיקר, נלענ"ד לחלק בין תואר רבני או אקדמי לתואר
אקדמי אקוילנטי. תואר (רבני או אקדמי) יש מקום לומר שעצם קבלת התואר יוצרת
את חלות התואר. כל עוד לא קיבל הנבחן את התעודה, הוא אינו מוכתר בתואר עליו
נבחן. משא"כ תואר אקוילנטי, שמשמעותו המילולית - שוה ערך. מצב זה נקבע על
פי נתונים שיש למבקש, כגון שנות לימוד וכו'. משרד החינוך אינו מעניק "תואר
אקדמי אקוילנטי", הוא רק מאשר שע"פ התעודות שהוצגו לפניו שהמבקש הינו בעל
דרגת שכר שוות ערך לתואר אקדמי. משרד החינוך, המעסיק של מרבית עובדי ההוראה
במדינת ישראל, רצה שהבדיקה תעשה על ידו ולא על ידי הנהלת בית הספר. האישור
מהוה בדיקה של המצב העובדתי, ולא קביעה היוצרת חלות של תואר. לכן נלענ"ד
שאישור על דרוג שכר "B.A. אקוילנטי" גם אם לא נאמר בו מפורש שהאישור הוא
למפרע, מעצם טיבו וטיבעו הינו למפרע, מאחר ואין כאן אלא בדיקת נתונים,
ובמידה והנתונים היו קיימים בעבר, האישור תקף החל מהיום בו היו למבקש את
הנתונים הנדרשים לשם קביעה זו.

לאור האמור לעיל, על הנתבעים להשיב לתובע את הפרשי השכר שנוכו ממשכורתו
בגין אי המצאת אישור ממשרד החינוך על תואר אקדמי אקוילנטי.

ב. ותק צבאי

גם לאמור לעיל בענין תואר אקדמי (איכות או תואר רשמי), יש לחלק בין דרוג
שכר שניתן בגלל כשירותו של המורה, לבין הטבת שכר נטו שניתנת כמתנה בגלל

פרטים בעבר או בהווה של המורה, שאינם רלוונטיים בהכרח לדרגת תפקודו כמורה. משרד החינוך נתן הטבת שכר למי ששרת שרות מלא בצה"ל. זכותו של משרד החינוך לקבוע שהטבה זו מגיעה למי ששרת שרת סדיר או שרות במסגרת ישיבת הסדר, ולא למי ששרת שישה חדשים במסגרת "הסדר מרכז הרב". גם אם התובע הצהיר בתום לב ששרת שרות צבאי מלא, מתוך הנחה שאין לחלק בין שרות בישיבת הסדר לשרות ב"הסדר מרכז הרב", אך תום הלב לא מקנה לו עדיין את השכר שקיבל בטעות. לאור זאת פטורים הנתבעים מלהחזיר לתובע את ניכוי הותק הצבאי שניכו ממשכורתו למפרע.

ג. הפרשות לקופת מבטחים

התובע הודה לטענת הנתבעים שהדבר לא הובטח לו ע"י ההנהלה הקודמת ולא ע"י ההנהלה החדשה. יש א"כ לדון הטבת שכר זו כהטבה שלא נקצצה בין המעביד לעובד. דין זה מפורש בדברי המרדכי (ב"מ סי' שמו), וז"ל:

"נשאל להר"מ, מלמד שאמר לו בעה"ב למוד בני ולא נדר לו שום דבר, ולאחר הזמן לא רצה ליתן לו שום דבר הואיל שלא נדר לו כלום, והשיב שצריך ליתן לו לפי הזמן שלמד, הן רב הן מעט, כמו שרגילין ליתן במקום אחר, ואין לעכב לו שכר טורחו, עכ"ל. ונ"ל טעמא, דלא גרע מיורד לתוך שדה חבירו שלא ברשות."

מבואר מדברי המהר"מ, דכל שלא היתה קציצה ביניהם, נותן לו כמנהג המדינה, וכ"פ הרמ"א בחו"מ שלה, א. וכונת המרדכי בהשוואה לדין "יורד לשדה חבירו", צ"ל שדנים את התלמיד כשדה העשויה ליטע, ולכך אומדין כמה אדם רוצה ליתן בשדה זו, כמבואר בגמ' ב"מ קא, א ובשו"ע חו"מ שעה, א. ואומד הדעת נקבע לפי מנהג המדינה. משא"כ אי חשיב כשדה שאינה עשויה ליטע, דידו על התחתונה.

לפ"ז יוכל התובע לבקש את ההטבה הנ"ל רק אם קיים מנהג מדינה ברור לתת הטבת שכר זו (של הפרשת 5% כנגד 5% של העובד). התובע לא הוכיח לנו שקיים מנהג מדינה מעין זה, ואדרבא - הנתבעים ציינו שמוסדות מקבילים (כגון חב"ד) אינם נוהגים בהטבה זו. גם מברור שערכתי נראה שאין לקבוע שקיים מנהג מדינה לתת הטבה זו, ומאחר והטבה זו לא הובטחה לתובע, הנתבעים פטורים מלשלמה.

יתירה מזו - אף אם הרוב נוהגים לתת תוספת זו ומיעוט קטן נוהג לא לתת, יד פועל על התחתונה ונותן לו כפחות שבשכירות, וכמש"כ הקצוה"ח (שלא, ג) בשם הריטב"א (ב"מ פז, ב), וז"ל:

"וכיון דכן ידם על התחתונה ולית להו אלא תלתא, ואפילו רובא בד' ומיעוטא בג', שאין הולכין בממון אחר הרוב ... ונראה דודאי כששוכר פועל בסתם ואינו מזכיר כלל לומר לפי דמים ששוכרים בעיר, א"כ אין לו אלא כפחות ואפילו כמיעוט דזיילי, וכמש"כ הריטב"א ..."

הרי דהיכא שאינו מזכיר כלל דמים, נותן לו כפחות שבשכירות, אף אם הפחות הם מהמיעוט. ולענין הטבת שכר זו, אף שאמר שצמודים למשרד החינוך, ומשרד החינוך אינו נותן תוספת זו, רק שיש מוסדות שנותנים תוספת זו כתחליף לאופציה הפנסיה התקציבית, על מנת להתחייב צריך התנאה מפורשת, ואם לא התנה - יש לדון נידון זה כחוסר קציצה, וע"כ ידו של הפועל על התחתונה.

ובאשר לטענת התובע שהיה ברור שיתנו הטבה זו, מאחר וההנהלה הקודמת ניכתה לו 5% משכרו. לענין אין לראות בניכוי הבטחה להעניק לעובד באופן קבוע כחלק מהשכר תוספת זו אלא - במקרה הטוב - הצהרת כוונות לא מחייבת לתת לעובד מתנה, ויכולים הם לחזור בהם (לכל הפחות להבא) בכל עת שירצו. זכותם של המעבידים לטעון שהטבה זו ניתנה בטעות, מאחר והשכר שנקבע הינו כשכר המקובל במשרד החינוך, ומשרד החינוך אינו נוהג להפריש 5% ללקופת גמל. יתכן וההנהלה הקודמת סברה שההפרשה לקופת גמל הינה חלק מתנאי השכר של עובדי ההוראה, אך משהתבררה טעותם, זכותם להפסיק את ההטבה שאינה מעוגנת לא בהסכם השכר ולא במנהג המדינה. ובודאי שזכותה של ההנהלה החדשה לטעון שהיא דבקה בהסכם השכר - דהיינו קביעת דרוג וכו' לפי משרד החינוך, ולא מעבר לכך.

ובאשר לשאלה העקרונית, אם הטבת שכר שניתנה ע"י ההנהלה הראשונה מחייבת גם את ההנהלה החדשה. הריב"ש בתש"י (סי' תעה), דן בענין מנהיגי קהל ששכרו חזן ופטרוהו מן המס, ולאחר זמן האריכו את השכירות, אך הארכת השכירות נעשתה ע"י מנהיגים אחרים, האם החזן פטור מהמס גם בשכירות השניה, וז"ל הריב"ש :

"והברורים האחרים ששכרוהו אח"כ, על דעת התנאי הראשון שכרוהו, אי"כ פירשו, דומיא דמאי דאמרינן בסוף פרק הכותב בכתובות (צ,א), קטן שהשיאו אביו, כתובתה קיימת, שעל מנת כן קיימה, ואע"ג דאמרינן התם דדוקא מנה מאתיים אבל תוספת לא אי"כ חדשו, זהו בשתיקה לבד שהדבר שהיה בטל מתחילה כשנעשה אינו מתקיים בשתיקה לבד, אבל השכירות הקיים שהאריכוהו כשעבר זמנו, על דעת התנאי הראשונים האריכוהו."

דברי הריב"ש הובאו להלכה ברמ"א חו"מ שלג, ח. מדברי הריב"ש מבואר שיש לחלק בין מצב שהמעביד החדש מאריך וממשיך את זמן השכירות, למציאות שהשכירות לא הוארכה אלא המשיך העובד לעבוד ללא אומר ודברים. אם הוארך "חוזה" השכירות ולא פורשו תנאי שכר חדשים, השכירות הינה המשך גם לתנאי השכר הקודמים, דהיינו - העובד ממשיך לעבוד באותם תנאי שכר כפי שעבד אצל המעביד הראשון. אולם אם הסכם השכירות לא הוארך אלא שהמשיך העובד לעבוד בשתיקה ללא הסכם, אין העובד זכאי להטבות השכר שקבל מהמעביד הראשון, וראיה מקטן שהשיאו אביו וכתב לה כתובה וכשגדל המשיך לקיימה, דכתובה יש לה, אך תוספת כתובה שכתב לה אין לה. ושם מיירי שהמשיך לקיימה בשתיקה, וחשיב כנשואין חדשים משהגדיל, וקמ"ל דאין לה תוספת.

ולכאורה ראית הריב"ש צ"ע, דהרי בדין כתובה פירש רש"י דכתובה יש לה ותוספת אין לה, מפני ששטר כתובה שכתב לה בהיותו קטן הינו כחספא בעלמא, רק כתובה יש לה בתנאי בית דין, משא"כ תוספת שאינה שייכת בתנאי בית דין אלא רק כתוצאה מהתחייבותו, היות והתחייבותו אינה כלום, אין לו תוספת. לפ"ז אין כאן שתי שכירויות, וא"כ מה הראיה לנדון דידיה. ואכן הש"ך בחו"מ שלג, מד הסביר שאין כאן ראיה, אלא קושיא ותירוץ, דמתחילה הקשה מתוספת כתובה, ותירץ דאין לדמות תוספת כתובה בקטן לנידון המשך השכירות, דקטן שהשיאו אביו, בטל המעשה הראשון, ואין המעשה מתחדש בשתיקה, ואין התחייבותו לתוספת כתובה, התחייבות שהינה כחספא בעלמא, נוצרת מחדש ללא התחייבות מחודשת, משא"כ בשכירות שהוארכה, בין אם הארכה מעוגנת בהסכם חדש או שהארכה נעשתה בשתיקה ללא אומר ודברים, תנאי שכירותו יהיו שוים לתנאי השכירות הראשונים. ובדרך זו פירש הש"ך גם את דברי המהרי"ק בשורש קיה. ומסיק הש"ך, דלדברי הרמ"א כל היכא דלא

קצצו מחדש הוה ליה כשכרוהו ללא קציצה, ושכרו הינו כפחות שבפועלים, "ואולי באמת דעת הרב כך, וצ"ע".

אלא שראיתי בט"ז שם שלג, ח שדן במחלוקת הרמ"א והש"ך בהבנת הריב"ש, וחילק בהבנה שונה, וז"ל:

"כלל העולה, שכל מה שהוא ע"פ החיוב, אז אומרים כיון שלא דברו בפירוש סך החיוב, ודאי אמעיקרא סמוך, אבל כל שהיא תחילה דרך מתנה כהיא דתוספת כתובה ונתינת הדוקאטי (נידון המהרי"ק), כל שלא הותנה עכשיו, כיון דעבר הזמן בטל הדבר."

והמשיך הטי"ז לדון אם פטור המס הינה דרך מתנה או התחייבות. ומסיק דכיון שהש"ך לא רצה להשכיר עצמו להם אא"כ יפטרוהו מהמס, הרי זה על דרך התחייבות. לפ"ז יש לבחון כל תנאי מתנאי השכר, האם הינו על דרך התחייבות או על דרך מתנה. ובנדו"ד נראה דהוי על דרך מתנה ולא על דרך התחייבות, שהרי לא התחייבו לו במפורש להפקיד תוספת % 5 מהשכר בקופת גמל, וכמשי"כ לעיל הוי על דרך מתנה ואין כל צד לומר דהוי על דרך התחייבות.

גם החמדת שלמה בתשי' (חלק או"ח סי' ז) דן במחלוקת הרמ"א והש"ך. בתחילה רצה לחלק בין מציאות שלא גרעו ולא הוסיפו בתנאי השכירות אלא חזרו על יסוד השכר כפי שהיה נהוג בעבר (כגון שאמרו לו כו"כ שקלים, והסכום שוה לסכום שקצבו עימו בעבר, אך לא דברו על תנאים אחרים), י"ל שלכך חזרו וקצבו את יסוד השכר כדי לבטל את התנאים הראשונים, אבל אם קצבו עימו שכר יסוד וגרעו או הוסיפו מהשכר הקצוב בעבר, אין בקיצבת השכר משום סתירה לתנאים הראשונים, דהוצרכו לקציצה משום התוספת או הגרעון. אלא שס"ל דע"פ מסקנת הש"ך ס"ל דהכל תלוי בקציצה. ומ"מ מסיק החמדת שלמה:

"ע"כ לא כתב הש"ך התם דבטל התנאי הראשון דלא הוי ברור, אבל מידי ספיקא לא נפיק, וע"כ אין להוציא מהקהל לומר שמחוייבין להחזיקו."

הרי דס"ל דאף לש"ך לא מוציאים מיד המעביד את התנאים הראשונים. וא"כ גם לש"ך בנדו"ד אין העובד יכול לתבוע את התוספת הנ"ל. וע"ע בכסף הקדשים מש"כ ביחס לנ"ל לחלק בין שכירות של ציבור לשכירות של מלמד פרטי, עיי"ש.

ונלענ"ד שכאשר עבר הת"ת מהנהלה להנהלה, הסתיימה שכירות הראשונה, הגם ששכירות המלמדים לא היתה קצובה לזמן, שהרי מטבע הדברים ניתן לראות את העבודה תחת ההנהלה החדשה כשכירות חדשה, אף שהנהלה החדשה מכריזה שהיא ממשיכה לקיים את כל הסכמי השכר הקודמים, ולא נערכו כל הסכמי שכר חדשים, נראה לכאורה לדון מצב זה כשכירות חדשה בשתיקה, ולאמור לעיל אין מקום לחייב את ההנהלה החדשה בתוספת הנ"ל.

ד. קרן ההשתלמות

אין הכחשה שאכן מוסד פרטי אינו יכול להפקיד בקרן של % 12,6 אלא בקרן של % (10 באזור פיתוח - ללא השתתפות העובד). התובע טוען שהיה על הנתבעים להמשיך ולהפקיד בקרן בה החל לחסוך לפני תחילת עבודתו במוסד (דהיינו % 12,6). הנתבעים טוענים שלא יכלו לעשות זאת, והתובע טוען שהדבר אפשרי.

במקרה של הכחשה כנדו"ד, על התובע להוכיח שאכן מוסד פרטי יכול להמשיך ולהפקיד בקרן של העובד, הקיימת מתקופה בה עבד במקום אחר, סכום של 12,6% ממשכורתו, מאחר והוא המוציא ועליו הראיה. במכתב שהמציא לנו, לא כתוב במפורש שהדבר אפשרי, ודברים אלה אינם נלמדים מכללל. ויתכן ופרשנות המכתב הינה - שעל מנת שהחוסך ימשיך לקבל את זכויותיו בקרן הקיימת מהעבר, היה על המעסיק להפקיד 12,6%.

אך בר מן דין - גם אם נאמר שמוסד פרטי רשאי להפקיד בקרן הנ"ל במידה ונפתחה לפני תחילת עבודתו במוסד, מ"מ היות ומוסד פרטי נוהג להפקיד רק 10%, הפקדה של 12,6% הינה הטבה חריגה, והיה על התובע להתנות עם המוסד שימשיך ויפקיד בקרן הקודמת. משלא התנה - חל עליו האמור לעיל בסעי' ג. על התובע להוכיח שקיים מנהג מדינה ברור שכאשר עובד במוסד הוראה פרטי יש לו קרן מהעבר, על המוסד להפקיד 12,6% במידה ויש מיעוט שאינם מפקידים בכגון זה אלא 10%, ידו של העובד על התחלונה, דהוה ליה לאתנויי באופן מפורש. ומאחר ובמסמכים שהציג התובע אין הוכחה כנ"ל, הנתבעים פטורים מתביעתו זו.

לאור האמור לעיל אנו פוסקים:

א. הנתבעים יחזירו לתובע את הסכום שנוכה ממשכורתו בגין ההפרש בין מורה בכיר למורה בעל תואר B.A. אקויוולנטי, וזאת תוך 30 יום מקבלת פסק הדין.

ב. הנתבעים פטורים:

1. להשיב לנתבע את ניכוי הותק הצבאי.

2. לשלם לתובע תוספת 5% על משכורתו, בגין תביעתו להפרשת המעביד לקופת גמל.

3. להוסיף לקרן ההשתלמות של התובע 2,6%.

מסקנות

א. בתנאים שבחווה עבודה, יש לבחון את כוונת הצדדים כדי לקבוע את הפרשנות.

ב. 1. מורה שיש לו את כל נקודות הזיכוי לתואר אקויוולנטי (שוה ערך לתואר), אף שלא קיבל אישור על-כך ממושרד החינוך, יחושב שכרו כבעל תואר, אף אם המעביד מצמיד עצמו לתנאי השכר של משרד החינוך.

2. אך כאשר מדובר בתואר ממש, כל עוד לא קיבל את התואר אין לדרגו כבעל תואר, אף שסיים ועמד בכל הבחינות לקבלת תואר.

ג. הטבת שכר שניתנה בעבור נתונים מסוימים, אם לא עומד העובד בקריטריונים של הטבת השכר, אינו זכאי להטבה זו, גם אם עמד בקריטריונים דומים.

ד. 1. כאשר תובע העובד הטבת שכר שאינה מעוגנת בהסכם עבודה ותביעתו מסתמכת על מנהג מדינה, זכאי העובד להטבה זו רק אם קיים מנהג מדינה ברור למתן הטבה זו.

2. אף אם מיעוט קטן אינם נוהגים לתת הטבה זו, אין העובד זכאי להטבה זו מכח מנהג מדינה.

3. אף אם החלו לתת את ההטבה הנ"ל, יכול המעביד להפסיק את ההטבה אם אינה מעוגנת בהסכם השכר.

ה. 1. כאשר נשכר עובד ע"י מעביד ואח"כ התחלפו הבעלים בעסק, אם הוארך חוזה העבודה ולא הזכירו תנאי שכר חדשים, השכירות החדשה הינה המשך לשכירות הקודמת לענין ההטבות שקיבל מהמעביד הראשון. אולם אם המשיך לעבוד בשתיקה, אין העובד זכאי להטבות אלו.

2. יש הסוברים שאם הוארך חוזה העבודה, אפילו הארכה היתה ע"י שתיקה, זכאי העובד להטבות שקיבל מהמעביד הראשון.

3. יש המחלקים בין הטבת שכר שהתחייב המעביד הראשון, שגם השני חייב בה (א"כ שינה את חוזה העבודה), לבין אם המעביד הראשון נתן הטבה ולא התחייב, שאין המעביד שבא במקומו חייב בה.

ו. המעביד חייב להפקיד בקרן השתלמות, לפי הנוהג הקיים ביחס למעבידים מסוגו.